

Obsah

Úvodní slovo ředitelky (Markéta Kotěšovcová)	2
Začátky všeobecné školní docházky na Čachrově (Václav Zahrádka) ...	3
Zápas a boj o měšťanku (Václav Zahrádka)	4
Stavba měšťanské školy (Václav Zahrádka)	6
Státní měšťanská škola za Protektorátu (Václav Zahrádka)	13
Po osvobození (Václav Zahrádka)	15
Jan Vích: Vzpomínky na devadesátá léta (Jan Vích)	19
Renata Uhlíková: Vzpomínky na první léta 21. století (Renata Uhlíková) ...	21
Druhé desetiletí 21. století (Markéta Kotěšovcová)	21
„Moje“ škola (Markéta Kotěšovcová)	22
Ředitelé (Václav Zahrádka, Renata Uhlíková, Petr Jansa, Markéta Kotěšovcová)	23
Čtení pro děti (Markéta Kotěšovcová)	25

Děkuji panu Václavu Zahrádkovi za sepsání starších dějin školy a paní Renatě Uhlíkové a pánům Janu Víchovi a Petru Jansovi za osobní údaje a vzpomínky.

Úvodní slovo ředitelky

Vážení přátelé školy, milí spoluobčané, milé děti,

s velkou radostí vás vítám na stránkách této brožury, která ať vám je poutavým průvodcem do minulosti naší školy, zejména současné školní budovy, jejíž 85. narozeniny si v těchto dnech připomínáme.

Hodně se toho stalo od doby, kdy naši předchůdci postavili a otevřeli tuto školu. Je pro mě velkou ctí a závazkem zároveň stát v jejím čele a vidět, jak je plná života, jak se v ní formují nové osobnosti a sní velké sny.

Dědictví, které nám bylo zanecháno zakladateli této školy, si vážíme a s nadšením navazujeme na jejich práci a snahu, pokračujeme v jejich stopách. Víme, stejně jako věděli oni, že vzdělání je nadčasovou hodnotou každému jednotlivci i pospolu držícímu společenství.

Naším cílem je nejen učit budoucí generace, ale také vytvářet prostředí, kde se každý žák může cítit inspirován, podporován a připravený čelit výzvam světa mimo školní zdi. Naše škola je místem, kde se nejenom získávají znalosti, ale také se formují hodnoty, vytvářejí se přátelství a roste smysl pro komunitu. Uvědomujeme si skutečnost, že naše škola stojí v malé obci a že je náročné ji v těchto místech udržovat.

Děkujeme všem, kteří se podílejí nebo podíleli na utváření tohoto místa vzdělávání. Děkujeme všem, kteří sdílí naše nadšení, odhodlání a vizionářství v čele s myšlenkou, že škola na Čachrově má budoucnost.

Děkuji vám za váš zájem o školu a účast na oslavě tohoto významného jubilea.

Markéta Kotěšovcová

Začátky všeobecné školní docházky na Čachrově

Všeobecná školní docházka je spojena s reformami císařovny Marie Terezie. Tato osvětlená panovnice vydala 6. prosince 1774 Všeobecný školní řád pro německé normální, hlavní a triviální školy. Základem tereziánské školské reformy bylo vybudování škol ve všech farních obcích a zavedena povinná šestiletá školní docházka pro chlapce i dívky. Cítilo se na zřízení několika typů škol. Na venkově byly tzv. triviální školy. Ve větších městech vznikaly hlavní školy, kde byla kombinována výuka v češtině a němčině. V Praze a Brně byly zřizovány školy normální, které měly dovršovat obecné vzdělání a sloužit jako školy vzorové.

Všeobecný školní řád, samozřejmě, počítal s tím, že v nově zřizovaných školách bude základní metodou hromadná výuka. Císařovna v něm také výslovně nenařizovala, že by děti do

školy musely docházet. Jestliže dosud v monarchii neexistovala relativně hustá síť škol, nebylo možné ani nařizovat, aby do nich děti chodily. Vzdělávání většího počtu dětí najednou bylo novinkou i pro učitele. Ti se na novou praxi náležitě připravovali studiem Methodní knihy vydané v roce 1775 v němčině. O dva roky později vyšlo německo-české vydání.

Na zdejších panství jsou první zmínky o školním vyučování v „ratejně“ v dobách Jana Hory z Ocelovic (1781) a posléze za Václava Kordíka (1792). Farář Josef Giebert (1798) a Josef Pilar (1801) nastavili ve škole dle metodiky pevný řád, zlepšili podmínky pro vyučování a zásluhou statkáře Václava a jeho syna Petra Kordíka se škola přestěhovala z č. p. 3 do č. p. 33, kde působila až do postavení a vysvěcení nové školní budovy farářem Josefem Matejčkem 30. srpna 1861.

Obr. 1: Titulní strana Všeobecného školního řádu,

https://publikace.nm.cz/file/bc42955d71c32950050df38975f7a735/20161/NM_ACTA_c2_2018_DOI_web-139-145.pdf, str. 2, [5. 8. 2023].

Měšťanská škola – 85 let

Škola v r. 1874 byla prohlášena za německou a spadala pod Školní radu Nýrsko s právem vizitace inspektora klatovského. O rok později došlo k rozdělení na českou a německou školu. Prvním českým učitelem byl Josef Fritz. Rozšíření obou škol na dvoutřídní proběhlo od září 1885 a česká škola využívala ve výuce i zdejší knihovnu Národní jednoty pošumavské založenou studentským spolkem Radbuza. Na českou školu v r. 1892 nastoupil učitel Václav Brůha, který následně postoupil až na správce školy a jeho působení v duchu rakousko-uherských nařízení směřovalo i k posílení české vzájemnosti. V tom mu pomáhal i zdejší osvěcený farář František Blahovec. Pozvedl úroveň místní české školy nejen kvalitou vyučování, ale zavedl i tělesnou výchovu a prosadil ve spolupráci s Národní jednotou pošumavskou tzv. polévkový ústav (1900) pro chudé žáky školy.

Stoupající počet žáků a místní národnostní poměry si vynutily postavení nové budovy německé školy v r. 1902. Česká škola působila v původním objektu. Ve školním roce 1902/3 byly obě školy rozšířeny na trojtřídní. Sporem pak zůstávalo až do vzniku Československa právo správce německé školy vést zdejší kostelní kůr.

Zápas a boj o měšťanku

Československo si vzdělávání vzalo jako jeden z perspektivních cílů. V našem regionu pak prosadilo stavby nových českých menšinových škol v Zejbiši r. 1922 a Jesení r. 1926. Německé školy byly v Křepicích (Chřepice), Zejbiši (Javorná) a Schürerově dvoře (Fišerák). V r. 1924 byla zredukována německá škola na dvoutřídní a od 1. 12. 1924 dokonce až na jednotřídní. Důvodem byl malý počet žáků.

Rozvoj vyššího stupně vzdělávání žáků prosazoval stát v síti měšťanských škol. Pokud chtěli zdejší žáci pokračovat v dalším studiu s českým vyučovacím jazykem, byla nejbližší volba v měšťanské škole ve Strážově nebo v Klatovech. To představovalo denně docházení do 7 km vzdáleného městečka nebo v Klatovech zůstávat na bytu. Němečtí žáci pak volili školy v Nýrsku nebo Hartmanicích.

Na čachrovsku rovněž působila skutečnost, že zde sousedily dva okresy - klatovský a sušický. Rozhodující roli pro zřízení měšťanské školy v Čachrově představoval tehdejší starosta Čachrova Jan Rendl, správce české školy Václav Brůha a Národní jednoty pošumavská. Bez podpory poslance Dr. F. Lukavského a senátora J. Hubky i obou správních okresů a jejich inspektorů by se zřízení zdejší měšťanské školy nepodařilo. Bohužel proti zřízení byli zásadně z národnostního hlediska obec Jesení a Březí a správce německé školy E. Friess. S podporou lavírovala obec Kunkovice, ale nakonec souhlasila. Důvodem obstrukcí obcí byl především jejich závazek hradit náklady na zřízení a vydržování školy. Problémem byly i prostory na vyučování. Zcela vážně se navrhovalo umístit měšťanku do nové školní budovy v Jesení. Až záruky Místní školní rady v Čachrově, že pro začátek uvolní jednu třídu v české škole a další rok i jednu třídu v německé škole rozhodnutí urychlilo.

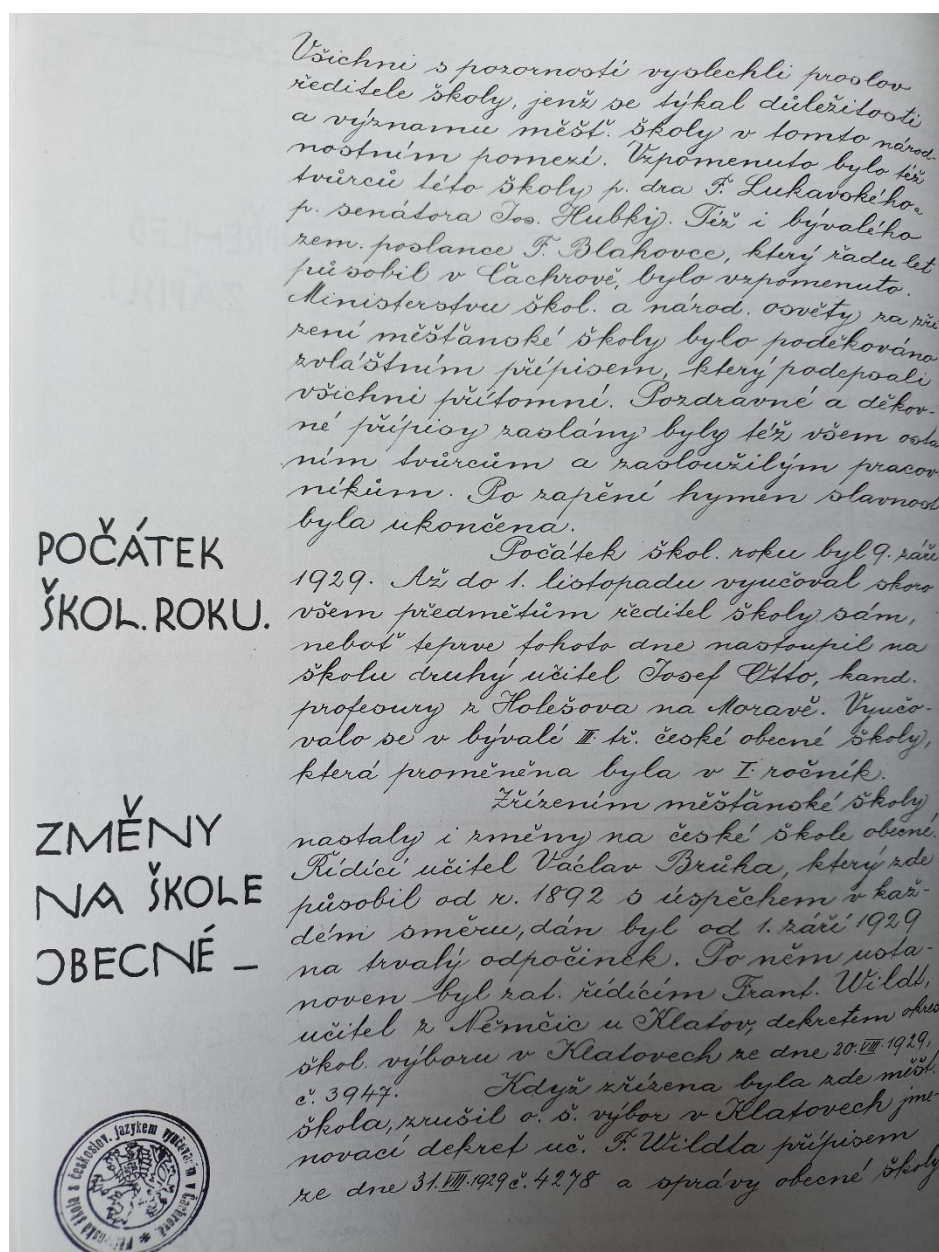
To vše se podařilo vyřešit, a tak mohla být od 1. září 1929 ustavena výnosem Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO) 106768/29-1 ze dne 29. srpna 1929 „Veřejná měšťanská škola s čsl. vyučovacím jazykem v Jesení“, prozatímně sídlící v Čachrově. Vyučování započalo 9. září

Měšťanská škola – 85 let

1929 a prvním ředitelem, prozatímním do vyhlášení konkurzu, byl jmenován Václav Brůha ml. (nar. 1896), syn penzionovaného správce české školy Václava Brůhy st.

Prvního ředitele čekaly nelehké podmínky a byl zpočátku také jediným vyučujícím. Na začátky školy vzpomínal takto: „V místnosti I. ročníku měšťanské školy v Čachrově došlo 9. září 1929 k otevření I. ročníku s čsl. jazykem vyučovacím. V místnosti I. ročníku před ozdobeným obrazem p. presidenta shromáždili se členové místní škol. rady, obecního zastupitelstva, zástupci místních úřadů, školní dítky a učitelský sbor. Všichni s pozorností vyslechli proslov ředitele školy, jenž se týkal důležitosti a významu měšť. školy v tomto národnostním pomezí.“ (citace ze školní kroniky, str. 9–10).

Do prvního ročníku nastoupilo 25 chlapců a 20 dívek a do konce školního roku přistoupili ještě 1 chlapec a 4 dívky. Rozhodnutím MŠANO ze dne 20. listopadu č.116217/29-1 se název změnil na „Měšťanská škola s čsl. vyučovacím jazykem v Čachrově“. Vyučovalo se v české škole a posléze provizorně i v zámku. Později se uvolnila i jedna třída v německé škole. Národní jednota pošumavská podporovala školu různými dary, především školními pomůckami, oblečením a přispívala i na stravování.

Obr. 2: Stránka č. 10 ze školní kroniky

Měšťanská škola – 85 let

Nepřízeň obou obecních škol české a německé, ale i okolních, spočívala především v tom, že žáky posledních ročníků obou obecních škol měšťanská škola přetahovala do svých prvních ročníků a tím snižovala počty žáků v těchto školách. Neshody nevyřešila ani Místní školní rada. Úbytkem žáků posledních ročníků byla česká škola v r. 1930 zredukována pouze na dvoutřídní.

V létě 1931 byl vyhlášen konkurz Ministerstvem školství a národní osvěty na ředitele měšťanské školy Čachrov, který vyhrál Vojtěch Král a byl od 1. září 1931 jmenován ředitelem.

Nový starosta městyse Karel Koubek svým přístupem zklidnil vzájemné vztahy všech místních škol a spolu s novým ředitelem začal vyjednávat o výstavbě nové školní budovy. Městys schválil na stavbu měšťanské školy v r. 1932 1 ha pozemků, ale nebylo ještě určeno její umístění. Ze všech možností i za součinnosti Národní jednoty pošumavské a obou okresů byl doporučen sousední pozemek německé školy patřící paní Jůzové-Kalinové. V té době se opět rozběhl spor o to, kde bude umístěna III. třída měšťanské školy, zda v české nebo německé škole. Spor se vyostřil tak, že se do něj zapojil i poslanec František Machník, a skončil odchodem správce německé školy E. Frisse. Místní školní rada rozhodla, že se pro potřeby III. třídy měšťanské školy upraví pokoj (kuchyně) bývalého správce německé školy. Je celkem pochopitelné, že ze školy s koncem školního roku odešel učitel a první ředitel Václav Brůha. Naopak z české školy přestoupil na měšťanku jeho bratr Jaroslav Brůha.

Od školního roku 1932/33 byly na „měšťance“ již plné čtyři ročníky a celkový počet žáků byl 135. Začalo se vyučovat podle nových osnov. V tomto roce se poprvé otevřel i jednorozhodný učební kurz, jehož výuka probíhala v kabinetě německé školy. Ředitel Vojtěch Král využíval svůj radiopřijímač i v hodinách výuky k poslouchání aktuálních zpráv. Jeho zásluhou se vyučoval nepovinný anglický jazyk a škola si dopisovala se školou v americké Indianě. Ministerstvo školství a obnovy navrhovalo z podnětu ředitele, aby pro potřeby měšťanské školy byla vyčleněna celá budova české školy a obě obecné působily v budově německé školy. Rozhořel se opět velký spor i s národnostním pozadím a ani nabídka ministerstva, že bude hradit vzniklé náklady, Místní školní radu nepřesvědčila. Vše se opět řešilo provizorně. Najaly se prostory pro kuchyň a kabinet u K. Malotína v č. 11 a kabinetu u obuvníka F. Oudy v č. 38.

Prostory místních škol byly přeplněny, učilo se na směny a znovu se obnovila jednání o nové školní budově. Angažoval se v nich nejen ředitel, ale i současný a bývalý starosta, Národní jednota pošumavská, oba správní okresy, poslanci a senátoři.

Stavba měšťanské školy

Naplněním všech tříd měšťanské školy a přípravného jednorozhodného kurzu se vyučování ve škole stabilizovalo, ale problémem zůstávalo technické zázemí školy. Proto byly najímány prostory v soukromých objektech v obci. Požár zámku v r. 1933 neumožnil využít nabídku majitele pana Faltyse na vyučování v zámeckých prostorách. Opět do jednání vstoupil Jan Rendl spolu se starostou Karlem Koubkem a ředitelem školy Vojtěchem Králem. Navíc našli spojence v MUDr. Šauerovi, který byl synem ředitele Anglické banky. Nalezení řešení podporovala nadále Národní jednota pošumavská, oba okresy i poslanci a senátoři, zejména F. Machník, poslanec a ředitel Švehlovy zemědělské školy v Klatovech. Bohužel opět vyvstaly problémy se správcem české

Měšťanská škola – 85 let

(František Wildt) i německé školy (Friedrich Alferi), zdráhající se poskytnout prostory pro měšťanku. Na jejich stranu se přiklonila bohužel i Místní školní rada.

Přesto se ředitel Vojtěch Král a Jan Rendl vydali do Prahy a jednali s ministerstvy, poslanci, senátory a v květnu 1935 prosadili vznik komise pro výstavbu nové budovy měšťanské školy. Závěr byl jednoznačný, podpora pro stavbu byla evidentní. Stavba školy byla navržena do plánu Ministerstva národní obnovy. Výše jmenovaní navštívili i projektanta budovy školy Dr. Babušku.

Jenže nastaly komplikace s pozemkem, který vlastnila Marie Jůzová-Kalinová. Ta stále stupňovala požadavky na městys. Za výměnu potřebných 7 arů požadovala 21 arů na Pavlově. Nový zákon o financování újezdních škol z prosince 1935 zajišťoval financování měšťanských škol a měl i vliv na postoj Místní školní rady i celého vedení obce, neboť provozní náklady přenášel na stát.

Mezitím se měšťanka podílela nejen účastí, ale i pomocí žáků při oslavách svátku matek a při výstavbě pomníku Mistra Jana Husa navrženého učitelem Otakarem Brůhou a odhaleného za velké účasti obecního zastupitelstva 5. července 1936. Oslava prokázala prozatím jednotnost státu, i když se německá škola neúčastnila a „henleinovci“ z Jesení, Křepic, Bradného a Březí se prozatím zdrželi provokací. Učitelé Jaroslav a Otakar Brůhovi navrhli nový způsob vyučování kreslení. Školní inspekce obou okresů v listopadu 1936 doporučila rozšíření metody i pro další měšťanky dohlédacího obvodu.

V listopadu 1936 také Ministerstvo národní obnovy vypsalo ofertní řízení na dodavatele výstavby školy tzv. na klíč. Výběrové řízení vyhrála firma Stavitel František Frank ze Strakonice. Již 4. prosince 1936 komise předala staveniště staviteli, i když doposud nebyla určena poloha stavby. Opět se musíme vrátit k paní Jůzové-Kalinové, která stále obec vydírala a nedala doposud souhlas se směnou pozemků. Chtěla větší díl. Přesto dne 4. března 1937 vyměřil stavitel Josef Žák stavbu, předal staveniště a svěřil provedení stavby Josefu Procházkovi z fy. F. Frank ze Strakonice. Stavba začala úpravou vjezdu na staveniště. Vlastní stavba budovy započala 20. března 1937 výkopem základů.

Obr. 3: Komise, která schvalovala stavbu školy, zdroj: archiv p. Ing. Zahradky

Obr. 4: Stavba školy, zdroj: archiv školy

Obr. 5: Stavba školy, zdroj: archiv školy

Obr. 6: Paní Jůzová-Kalinová,
v pozadí rozestavěná škola,
zdroj: archiv p. Ing. Zahrádky

Měšťanská škola – 85 let

Definitivní rozhodnutí u Okresního soudu v Sušici ve věci směny pozemků proběhlo 9. května a paní Jůzové-Kalinové skončily spekulace se směnou 7 arů pro školu za 21 arů na Pavlově. Stavbě školy již nic nebránilo. Stavební práce probíhaly v souladu se záměrem. Dodávky především ocelových traverz a výztuh se sice kvůli přednosti tento sortiment dodávat na stavbu opevnění mírně zpožďovaly. Kontrolní komise už v březnu 1938 souhlasila s přestěhováním kabinetu od obuvníka F. Oudy do dokončených prostor před chlapeckými záchody nové školní budovy.

Samozřejmě, že na zdejší školské poměry měly vliv politická situace a květnová částečná mobilizace, zejména uvolněním prostor pro útvary Stráže obrany vlasti v prostorách místních škol. Přesto průběžné kontrolní komise na stavbě konstatovaly rychlý průběh stavby. A tak se 16. srpna 1938 konala kolaudační komise. Ta dala souhlas s využíváním nové školní budovy od 1. září 1938. Do dohotovované školy se nastěhoval ředitel s rodinou. Ve škole byly třídy I.A, I.B, II., III. a IV. se 159 žáky. Pro velký počet žáků byla ještě jedna třída v německé škole. Za zmínku stojí skutečnost, že 14. září utekl správce německé školy F. Alferi do Německa a ve škole se až do 31. října nevyučovalo.

Vyhlášená mobilizace 23. září a následná opatření vlády měly vliv i na slavnostní otevření nové školy 25. září 1938, které bylo velkolepě připraveno a současně mělo být i oslavou 20 let vzniku republiky. Bohužel oslavy musely proběhnout jen za účasti místních občanů a spolků bez honosnějších oslav.

Po podepsání Mnichovské dohody a odstoupení zabraného území se Čachrov stal pohraniční obcí. Nejen do školní budovy se ukládalo vybavení a zařízení ze škol ze zabraného území. Ředitel Vojtěch Král to v těchto pohnutých dnech neměl vůbec jednoduché. Podle nařízení Ministerstva školství a národní osvěty v rámci tzv. státní stěhovací akce musel řešit s tím spojené přijímání nebo odchody zaměstnanců. Z Maďary obsazené Podkarpatské Rusi ze Sevljuše (dnešní Vynohradiv) přestoupila na školu učitelka Anna Ovsijková-Ulrichová a ze zabraného Nýrska školník Antonín Jůza. Dosavadní školníci Otýlii Tomanovou musel ředitel propustit.

Nový celospolečenský vývoj událostí se projevil tím, že byly zakázány veškeré oslavy. Nesmělo se slavit, dokonce ani na Čachrově populární Havelské posvícení nebo vznik republiky 28. října a omezen byl „Mikuláš“ a vánoční svátky.

JEDNATELSKÝ
ODBOR NÁRODNÍ JEDNOTY POŠUMAVSKÉ V KLATOVECH
S MÍSTNÍM SLAVNOSTNÍM VÝBOREM V ČACHROVĚ

uspořádají v neděli dne 25. září 1938
pod protektorátem pana ministra Národní obrany
Františka Machníka a Ústřední Matice školské v Praze

SLAVNOST

OTEVŘENÍ A PŘEDÁNÍ BUDOVY
PRO STÁTNÍ MĚŠŤANSKOU ŠKOLU V ČACHROVĚ.

Pořad slavnosti:

V 6 hodin budiček

vztyčení státní vlajky,
v 9 hod. sjezd rodáků, bývalých
žáků a učitelů školy u Hinců,
v 10 hod. zápas v odbíjené na
hřišti obecné školy,
v 10:30 pracovní sjezd odborů
Národní jednoty pošumavské
z Klatovska (v tělocvičně) ref.
sen. Hubka a řed. Kranda.

ve 13 hod. : na hřišti obecné školy:

finale zápasu v odbíjené,
cyklistický rej,
bojové závody dívek,
štafetový běh ročníků,
tělocvičné a závodivé hry,
ukázky brannosti,
hry a tanečky,
předání školní vlajky,

ve 14:30 hod. na hřišti obecné školy:

sraz škol, spolků a obecnstva k prů-
vodu obcí s hudbou k nové budově,

v 15 hodin u budovy nové školy:

1. Vendler : Modlitba na Řípu, muž. sbor.
pěv. odb. Sokola v Klatovech dirigent
br. Fr. Pártl,
2. Ať žije naše republika, slavnostní
dětský sbor,
3. Medek : Zborov, sborová recitace,
4. Zahájení slavnosti,
5. Předání budovy jednatelem Ú M Š
v Praze, p. řed. Hocke,
6. Báseň,
7. Proslov zástupce min. školství a nár.
osvěty,
8. Proslovy protektora a hostů,
9. Báseň.
10. Státní hymna - pěv. odbor Sokola
v Klatovech.

**Školní výstava - prohlídka školy - buffet - tombola -
střelnice - kuželník - kolo štěstí - střelba lukem.**

Vstupné s upomínkovým odznakem 3 Kč.

Slavnost se koná i za nepříznivého počasí v tělocv. školy.

Stálé autobusové spojení ke stanici dráhy v Běšinech a zpět. Odjezd vlaků
z Klatov : 7:53, 10:09, 13:51, 16:52. Odjezd vlaků z Běšin do Klatov 14:36, 18:05, 21:06.

Obr. 8: Učitelé, zdroj: archiv školy

Státní měšťanská škola za Protektorátu

Vánoční a novoroční prázdniny trvaly do 2. ledna 1939 a škola se podílela spolu s místním Sokolem a Ski klubem Plzeň i na organizaci lyžařských závodů. Umožnila ve škole přespát závodníkům a divákům. Bohužel národnostní nepokoje zasáhly i do vyučování na měšťance a žáci ze zabraného území stále častěji chyběli. Rovněž ze zabraných obcí nebyl do školy dodáván otop a musely být vyhlášeny uhelné prázdniny.

Konec druhé republiky nastal 14. března odtržením Slovenska a vznikem Slovenského státu s požehnáním Německa. V následující noci nad ránem 15. března 1939 musel prezident Emil Hácha podepsat v Berlíně vznik Protektorátu Čechy a Morava. Ještě ten den okolo 10. hodiny projížděly Čachrovem první okupační německé jednotky Wehrmachtu. Toho dne sice někteří žáci do školy přišli, ale nevyučovalo se. Návrat či vystěhování českých státních úředníků, četnictva, učitelů, železničářů a dalších profesí ze Slovenska, Podkarpatské Rusi a Těšínska do Čech a na Moravu spolu s propouštěním vojáků se částečně dotkl i omezení provozu školy. Škola na základě nařízení ministerstva „důstojným způsobem“ oslavila shromážděním v tělocvičně narozeniny Říšského vůdce. Následně se muselo do 10. června vrátit zpět zařízení a vybavení ze škol v zabraném území, které zde bylo skladované.

V této složité době se podařilo z podnětu ředitele Vojtěcha Krále a učitele Jaroslava Brůhy s podporou Ústřední matice školské a městyse získat ministerský souhlas a dne 21. června otevřít mateřskou školku a opatrovnu umístěnou do suterénu budovy v chlapecké dílně. Obdobně se získal souhlas s vysvěcením měšťanské školy, které proběhlo 25. června zdejším farářem vdp. Josefem Zahrádkou v komorním rozsahu jen za účasti místních. Ve škole se také poprvé slavily narozeniny prezidenta Emila Háchy (12.7.)

Do dalšího školního roku 1939/40 nastoupilo v třídách I.A, B; II.A, B; III. a IV. celkem 173 žáků. Vyučování bylo opakovaně pro záškrť během roku několikrát uzavíráno. Škola si musela pořídit vedle nové protektorátní vlajky i říšskou vlajku a tu na příkaz na škole vyvěšovat. Paradoxem je, že poprvé se tak stalo 28. září při oslavě dobytí Varšavy, ale u školy byl jen jeden vlajkový stožár a na něm visela vlajka protektorátní. A tak narychlo školník instaloval druhý stožár, na který umístili říšskou vlajku. Bohužel nebyl tak vysoký a říšská vlajka visela níž než protektorátní. Tato nedůstojná situace okupantům samozřejmě vadila. Dosazením dalšího stejně vysokého stožáru „nedůstojnost“ skončila.

Na školu jako výpomocný učitel nastoupil 13. října demobilizovaný voják Karel Brůha, zdejší rodák. Téhož dne byl důstojníky SS zatčen, že nepozdravil výsostný znak říše upevněný na projíždějícím autě. Následně byl odsouzen a čtrnáct dní vězněn.

Vánoční prázdniny byly prodlouženy a skončily 7. ledna 1940. Tento den se opět konaly lyžařské závody. Škola organizovala pro četníky a další zájemce kurzy němčiny. Během roku 1940 se provedla řada úprav ve škole. Odstranil se problém s vodou, i když spor s Juliem Živným o vedení vodovodní přípojky vyřešilo až ministerstvo v následujícím roce. Prodloužily se také pololetní prázdniny a žáci si pro úkoly pouze docházeli. Další vyvěšování říšských vlajek bylo nařízeno 22. června po pádu Francie.

Měšťanská škola – 85 let

Státní měšťanská škola se od 1. září 1941 přejmenovala na hlavní školu. Byla školou výběrovou a přebírala jen omezený počet žáků z obecných škol. Prodloužené zimní prázdniny (20. 12. 1941 – 5. 3. 1942) opět narušily vyučování. Od 1. dubna byla zrušena obecná škola v Kunkovicích a žáci museli docházet na Čachrov a školu převzal Kinderlandversicherung (KLV) pro rekreační pobyt dětí z ohrožených míst říše. Na školách došlo k odevzdání závadných učebnic a učitelé obdrželi nové knihy a pokyny, jak mají vyučovat.

Po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a vyhlášením výjimečného stavu se všeobecná nálada ve společnosti zhoršila. Učitelé na hlavní škole měli štěstí, že ředitel Vojtěch Král měl rozumný přístup. Plnil sice všechna nařízení, ale k učitelům i žákům byl i nadále shovívavý. V létě byla opět ve škole povolena turistická ubytovna a v srpnu se pod vedením učitele Otakara Brůhy konal pro účastníky malířský kurz.

Během roku se žáci účastnili polních a lesních prací a sběru léčivých bylin. Zvláštní požadavky statků Čachrov a Nemilkov na pomoc při sběru brambor a tuřínů vedly k přerušování vyučování. Omezením počtu žáků na škole do školního roku 1943/44 jich ve čtyřech třídách nastoupilo 126. Kvalita vyučování se v důsledku válečných poměrů zhoršila a žáci byli stále více využíváni pro zcela jiné účely, které se školou nesouvisely. Na podzim 1944 se musela hlavní škola do 22. listopadu vystěhovat pro potřeby KLV a omezené vyučování probíhalo v hostinci U Boubřlů (v pivováře) a mateřinka působila v hotelu Šedlbauer. Zařízení školy se uložilo v obecním domě a v restauraci U Chalupských. Paradoxem doby byla skutečnost, že KLV zavedlo vodovod do kuchyně, nové záchody a umyvadla v suterénu, což dříve nešlo. V té době obě obecné školy také nevyučovaly a byly obsazeny německými uprchlíky.

S novým rokem 1945 se situace školy nezměnila a ve škole se nevyučovalo. Žáci si pouze jednou týdně docházeli pro úkoly. Koncem března se KLV vystěhoval a nastěhovalo se Vorkommando leteckého lazaretu a posléze i skupina mladíků Hitlerjugend, kteří ničili školní zařízení a s lazaretem měli neustále spory. Ředitel měšťanky vyjednal v patře v pivovaru od 4. dubna možnost vyučovat ve dvou místnostech. Třídy se střídaly dopoledne a odpoledne, jenže po útocích hloubkařů přestaly děti do školy chodit.

První vozidla 359. pěšího pluku z 90. pěší divize přijela na Čachrov 5. května 1945 okolo půl čtvrté odpoledne a u pošty pod školou nastalo nadšené vítání. Ve škole došlo k zajištění mladíků z Hitlerjugend a stráží lazaretu. Novým předsedou Národního výboru se 6. května stal Karel Brůha, ale vzápětí byl povolán na vojnu a 12. května byl ustaven Emanuel Bytel. Souběžně zůstával starostou městyse Karel Koubek. Slavnost osvobození a zároveň rozloučení s bojovými útvary 359. pěšího pluku se konala 13. května za velké účasti spolků, institucí a občanů. Školní děti se do oslav zapojily ve svátečních krojích. V té době již mladíci z Hitlerjugend utekli a připravovalo se vystěhování lazaretu do Německa. Začal úklid školy a znovu se zpět nastěhovalo vybavení tříd. Vyučování začalo 4. června slavnostním zahájením a školní rok skončil 19. července 1945. Nové volby do Místního národního výboru (MNV) 25. července spojily funkce předsedy a starosty. Zvolen byl Josef Hofmeister.

Ministerstvo národní obnovy řešilo postupně nedostatek učitelů v pohraničí. Přesuny učitelů z vnitrozemí se do podzimu 1945 dotkly i zdejší školy. Ředitel Vojtěch Král odešel na měšťanku do Železné Rudy, odborná učitelka Marie Brůhová do Dobřan, odborní učitelé Jaroslav

Brůha do Toužimi a Otakar Brůha do Teplé. Školník Antonín Jůza se vrátil do Nýrska a na jeho místo nastoupil Cyril Soušek.

Po osvobození

Podle nařízení Ministerstva školství a osvěty v novém školním roce 1945/46 nevznikl první ročník, ale žáci 5. třídy zůstali na obecné škole. Na škole bylo celkem 195 žáků navštěvující II. až IV. ročník a jednoroční učební kurz.

Ředitel Vojtěch Král odešel 18. října na měšťanskou školu do Železné Rudy a vedením školy byl pověřen Antonín Frouz. V učitelském sboru se měnilo složení a příchody a odchody měly vliv na stav učitelů. Bylo nutno zavést střídavé vyučování. Rovněž z tohoto důvodu nařídila Okresní školní rada sobotu jako prázdný den místo dosavadního čtvrtka. V důsledku onemocnění jednoho žáka IV. A třídy obrnou byla třída 10 dní v karanténě a všichni žáci školy byli přeočkováni.

Vzpomínkové akce a oslavy se vrátily do normálu. 14. září bylo vzpomenuo úmrtí prvního prezidenta T. G. Masaryka. Škola uspořádala tryznu „Národní pocta mučedníkům a bojovníkům za svobodu“, vzpomínku na J. V. Sládka ke 100. výročí narození a důstojné oslavy státního svátku 28. října. Nově byla 7. listopadu uspořádána oslava výročí Velké říjnové revoluce a žákům byly objasněny události 17. listopadu 1939.

V listopadu zahájila stravovací stanice při škole svoji činnost. Vařilo se ze zbytků zásob po Němcích doplňovaných z místních darů a darů UNRRY. Vaření obstarávaly žačky v rámci samosprávy v kuchyni ředitele školy. 11. dubna 1946 skončilo střídavé vyučování a byla obnovena výuka všech žáků ve vlastní budově. V tělocvičně opět začali sportovat cvičenci Sokola a ustavily se pobočky ČSČK a Svazu české mládeže. Vzniklo SRPŠ a na školu nastoupili další učitelé. Újezdní školní rada byla ustavena 2. května 1946. Probíhaly i další akce jako Týden čistoty, Důvěrou k míru, Týden dětské radosti, Týden propagace československých lesů. Velké oslavy proběhly k výročí Pražského povstání, osvobození Rudou armádou a 28. května oslavy narozenin prezidenta budovatele Edvarda Beneše. Školní rok byl ukončen 22. června a konečný stav žáků byl po odchodech a příchodech během roku 157.

S novým školním rokem nastoupil ředitel Václav Černý, který především stabilizoval učitelský sbor. Učitelé zpracovali osobní plány rozvoje na roky 1946-48. Mateřská škola se přestěhovala do budovy české školy a o rok později do německé školy. Škola důstojným způsobem oslavila vznik republiky, VŘSR i světový den studentstva a žáci uspořádali vánoční besídku s nadílkou. Okresní školní rada určila od 1. září 1947 správní obvod (újezd) měšťanské školy pro obce Čachrov, Jesení, Bradné, Zejbiš, Kunkovice, Chvalšovice, Březí, Hořákov, Běšiny a Úloh.

Únorové události 1948 a vznik nové vlády se projevil až následně. Vzpomínky na nenadálé úmrtí ministra Jana Masaryka a oslava zvolení prezidenta Klementa Gottwalda proběhly na škole důstojně. Nový školský zákon byl schválen 22. dubna. Ten změnil název měšťanské školy na státní střední školu, která měla tři třídy a jednoroční učební kurz. Žáci se podíleli na akci hledání amerického brouka, ale naštěstí nebyl žádný nalezen. Dorostenky

Měšťanská škola – 85 let

místního Sokola a žačky měšťanky pod vedením učitele Milana Moučky se zúčastnily XI. všesokolského sletu v Praze.

Nový školní rok byl zahájen 1. září 1948 s celkovým počtem žáků 90. Tryzna za zemřelého bývalého prezidenta Edvarda Beneše se konala na škole 8. září. Školní akademii bylo 3. října 1948 vzpomenu 10. výročí otevření školní budovy a 20. výročí založení školy vůbec. Pozváni byli všichni bývalí učitelé školy a setkání za nebývalé účasti obecnstva a hostů proběhlo velmi zdařile. Pro pozvané byl uspořádán společný oběd a vedle okresních inspektorů, předsedy MNV, KSČ byl nejváženějším hostem bývalý ředitel Vojtěch Král, který měl největší zásluhu na stavbě budovy školy. O prázdninách 1949 byl nejen do školy ale i v celé obci zaveden střídavý elektrický proud.

Pionýrská organizace na škole vznikla na podzim 1950, ale rozvíjet svoji činnost začala až na jaře. Škole byl sice přidělen pozemek pro školní zahradu a hřiště, ale bylo nutno vyvlastnit ještě 15 arů. Učilo se podle přechodných osnov a v duchu budování socialistické školy, neboť některé nové učebnice neodpovídaly zcela požadavkům doby. Žáci opět vypomáhali při lesních a zemědělských pracích. Škola opět v r. 1952 pořádala lyžařské závody a samozřejmě byly oslavy VŘSR, Dne armády, MDŽ, narozenin V. I. Lenina a dalších tehdejších představitelů. Slavily se i vánoční a novoroční svátky.

Od školního roku 1953 se s novým školským zákonem a po sovětském vzoru ustavila osmiletá střední škola spojením s národními školami. Spádové školy měla v Javorné, Jesení a Běšinech. Důstojně proběhly tryzny za J. V. Stalina a prezidenta Klementa Gottwalda i oslava zvolení prezidenta A. Zápotockého. Měnová reforma vyhlášená 1. června 1953 měla ozdravit hospodářství. Škola změnila vlastní peníze 16501 Kč v poměru 1:50 za 330,02 Kč. Na podzim vysázeli žáci na svahu před školou jabloně. Dovybavením kuchyně se od 1. 10. 1953 začaly připravovat celé obědy pro žáky a zaměstnance školy. Postavením včelína na jaře vznikl včelařský kroužek. V letních měsících zde byla zotavovna pro děti a každoročně se opakoval stejný scénář - škola musela opravovat poškozený majetek.

Od nového školního roku 1954 uzavřela škola patronátní smlouvu s útvarem Pohraniční stráže v Sušici a na školu dojížděli pohraničníci a vedli pionýrské oddíly. Začala příprava na spartakiádu a následující rok se cvičenci školy účastnili okrskové spartakiády. Začala oprava budovy obecné (německé) školy. Žáci se účastnili pravidelných prohlídek bramborových polí a sběru mandelinky bramborové. Založením JZD Čachrov 21. února 1956 nastala i užší spolupráce školy s družstevníky, kdy žáci se účastnili ve větším rozsahu polních prací. Následující rok se ve škole povinně zavedly ruční práce dívek, práce v dílnách a na školním pozemku. Oslavilo se i vyslání prvního Sputniku 4. října 1957 do vesmíru.

Novým ředitelem školy byl k 1. září 1958 jmenován Vladimír Kozák. Dosavadní ředitel Václav Černý přešel na školu do Plánice. Někteří nejlepší žáci školy byli posíláni do mezinárodních pionýrských táborů. Byl postaven nový včelín. Původní začal sloužit pro uskladnění náradí. Na škole pracoval ještě fotografický a sportovní kroužek. Další rok začal nácvik na spartakiádu, a proto školní rok skončil 18. června, aby se žáci zúčastnili celostátní spartakiády v Praze. Dnem 11. července 1960 byla přijata Ústava Československé socialistické republiky, nahrazující Ústavu z 9. května 1948. V platnost vstoupila nová územní uspořádání okresů a krajů.

Měšťanská škola – 85 let

V novém školním roce 1960/61 se začalo postupně vyučovat podle nových osnov a ze střední osmileté školy se stala základní devítiletá škola (ZDŠ). Kdo z žáků chtěl navštěvovat 9. třídu, musel ještě dojíždět do Klatov. Vedle dalších oslav a akcí byl 12. dubna 1961 sledován první let kosmonauta do vesmíru. Vyučování v 9. třídě začalo ve školním roce 1961/62 a na konci roku vykázala ZDŠ celkem 175 žáků. Na hřišti byly osazeny na zimu mantinely a postavilo se kluziště. V kreslárně se zřídila laboratoř pro přírodní vědy. Dovybavena byla i školní jídelna, zařízena knihovna a škola si pořídila televizor. Na výuku náboženství docházelo 25 žáků, a tak vedení školy zahájilo ve spolupráci se SRPŠ a MNV i s využitím sportovních her mládeže, kroužků a pionýrské organizace politické působení na žáky i rodiny v omezení této činnosti.

Nedostatek vody ve škole se vyřešil na konci roku 1963 připojením obou budov na veřejný vodovod. V tomto roce byla zřízena na škole i družina, zejména pro dojíždějící žáky. Následující rok byl ustaven v 9. třídě Československý svaz mládeže. Na škole působilo devět zájmových kroužků. Začal nácvik na spartakiádu, žáci cvičili v následujícím roce na okrskových spartakiádách. Ve školním roce 1965/66 byla pro děti zaměstnanců Vojenských státních lesů a statků v Keplích zřízena jednotřídní pobočka ZDŠ, kterou i v následujícím roce navštěvovalo 10 dětí. Celkem navštěvovalo ZDŠ Čachrov na závěr školního roku 1967 196 žáků. Následující rok se škola v Keplích osamostatnila.

Celospolečenské změny vedly k některým úpravám učebních osnov, ale vše bylo ukončeno vstupem vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968. Bohužel k připravovaným oslavám 30. výročí postavení budovy školy nedošlo. 27. října došlo ke změně ústavy a od 1. ledna 1969 byla dosud jednotná Československá socialistická republika transformována na federaci dvou republik - české a slovenské. Pozitivum této doby bylo zavedení (i ve školství) všech volných sobot od 30. září 1968. Ve dvou třídách probíhala nadále výuka německého jazyka a žáky vyučoval důchodce, bývalý učitel Jaroslav Brůha. Další vývoj celospolečenských událostí stabilizoval poměry ve škole a tzv. normalizace započala další změny v učebních osnovách. Pro učitele byl v r. 1973 dostavěn učitelský dům (č. p. 15) a o rok později uzavřena patronátní smlouva školy s vojáky z Janovic. Nové elektrické topení bylo instalováno do obou budov ZDŠ v r. 1975.

Připravovala se nová koncepce rozvoje školství, která se začala uplatňovat od 1. září 1976. S ní souviselo i zrušení základní školy na Javorné 1. ledna 1976 s tím, že žáci 4. a 5. třídy dokončili docházku na Javorné. Zrušení základní školy v Jesení proběhlo k 1. září a žáci začali docházet na ZDŠ Čachrov. Škola spolupracovala s místními sdruženími SČSP, Červeného kříže, Českým svazem žen, požárníků, včelařů, Sokolem a samozřejmostí byla pomoc žáků zemědělcům.

Nová ředitelka ZDŠ Marie Bejvlová (Jandová) převzala řízení školy 1. září 1978 a nedostatek učitelů vyřešila výpomocí Otakara Brůhy, učitele důchodce. Žáci školy se účastnili směn Národní fronty, veřejných oslav a opět vypomáhali zemědělcům. Po vánočních prázdninách v důsledku nastalých mrazů byly mimořádné prázdniny od 8. do 29. ledna 1979. Sněhové kalamity nastaly i v březnu a dubnu. Zapálením ohně 5. října začaly přípravy na spartakiádu 1980. Žáci se účastnili místních, okrskových a okresních přehlídek.

Obr. 9: Spartakiáda 1980 na školním hřišti, zdroj: archiv školy

V tomto školním roce byl zaveden 6. dubna letní čas, který trval do 28. září 1980. Třídy ve školním roce 1980/81 byly na škole omezeny jen na 8 tříd. Žáci 9. třídy dojížděli do Klatov. Následující rok navštěvovalo školu 94 žáků. Ti mohli v zimních měsících pro výcvik lyžování využívat nový obecní vlek. Došlo k drobné modernizaci vybavení školy. K povinnostem patřila i aktivní účast žáků na oslavách VŘSR, akcích Národní fronty, Partyzánském samopalu a dopravní výchově. Ve spolupráci se SSM začala tradice stavění májek.

Nový školský zákon o soustavě základních a středních škol začal platit od školního roku 1984/85 a vyžadoval na školách zavést nové směry vyučování. Podporoval zejména technické vzdělávání na školách. Opět zavedl povinnou devítiletou docházku, která se člení na první a druhý stupeň. Škola zmodernizovala učebny fyziky a chemie. Rozšířila sbírky minerálů a zeměpisný kabinet. V praxi využívala školní zahradu i se skleníkem. Doplnilo se lyžařské vybavení a žáci se účastnili zimních i letních olympiád mládeže. Začal nácvik na Spartakiádu. Samozřejmostí byla pomoc žáků zemědělcům a účast na oslavách.

Škola důstojně připravila v září 1988 vzpomínku a slavnost 50 let postavení školní budovy. Změna náhledu společnosti na politické a hospodářské poměry ke konci 80. let vedla k radikálním změnám v celé společnosti. Vše vyústilo po událostech 17. listopadu 1989 a generální stávce k odstranění vedoucí role KSČ. Vytvořením Občanských fór se postupně změny udály i na

Obr. 10: Budova školy v roce 1983, zdroj: archiv školy

místní úrovni. Zdejší impulsem byla také angažovanost faráře Miloslava Vlka, pozdějšího kardinála.

Následující rok došlo 13. března 1990 k odchodu dosavadní ředitelky Marie Bejlové do Klatov. Školu zastupoval od 1. dubna do 31. června Martin Tomaier. Nový ředitel Jan Vích nastoupil na školu 1. července 1990.

Jan Vích: Vzpomínky na devadesátá léta

První moje poznání čachrovské školy bylo již v 80. letech. Tehdy jsem jezdil se svojí rodinou okolo školní budovy na Javornou, kde jsme často trávili letní dovolenou. Již při příjezdu do Čachrova od Nemilkova mě vždy okouznil pohled na dominantní stavbu školy. Nikdy by mě tehdy nenapadlo, že zde prožiji 11 roků svého života, natož ještě v roli ředitele školy. Netoužil jsem po této funkci. Podlehl jsem přesvědčování tehdy vedoucího Odboru školství ONV v Klatovech Mgr. Václava Kúse, později ředitele Školského úřadu v Klatovech.

Do funkce ředitele školy jsem nastoupil v první prázdninový den 2. 7. 1990. Bez poznání učitelského kolektivu jsem začal „ředitelovat“. Také bez jakýchkoliv zkušeností s výukou na základních školách. Jedinou mojí oporou byly p. uč. Mgr. Marie Sedláčková, dlouholetá učitelka zdejší školy a Drahomíra Mensová, družinářka. Důvěru jsem našel také ve školním personálu,

Měšťanská škola – 85 let

školníci Jarmile Kollrossové, později také ve Zdeně Hásnedlové i v zaměstnankyních školní kuchyně p. Křížové a p. Matějkové. Nemohu nevzpomenout ani na Otakara Brůhu, bývalého učitele zdejší “měšťanky”, tehdy již důchodce a velkého znalce místních poměrů.

S očekáváním jsem čekal na doplnění učitelského sboru. Rozhodnutí o novém složení pedagogického sboru školy bylo bez mého vlivu a tehdy ještě na rozhodnutí ONV v Klatovech, odboru školství. V době „porevoluční“ řada občanů pojala „demokracii“ po svém. Ne jinak tomu bylo i v řadách vzniklé platformy Občanského fóra v Čachrově. To vše za problematického fungování doplněného Místního národního výboru v Čachrově. Končící předseda MNV v Čachrově p. Václav Hinz, tak i administrativní pracovnice p. Anna Vítovcová mně byli vždy oporou. Situace se uklidnila až po listopadových volbách r. 1990. Novým starostou OÚ v Čachrově se stal Ing. Milan Kozák. Jako syn bývalého ředitele školy byl ve svém mladém věku autoritou v obci, ale i dobrým rádcem při zavádění nových technologií ve škole.

Čekal mě nelehký úkol. Stabilizovat postupně učitelský kádr i s ohledem na aprobovanost. Zajistit si důvěru rodičovské veřejnosti i podporu ze strany OÚ Běšiny a ZŠ Běšiny. Naše škola získávala jméno. To se odráželo i ve výsledcích našich žáků v okresních, krajských i celostátních soutěžích a přehlídkách. Nezapomínám ani na školní akademie pořádané v běšinské sokolovně, které se staly příležitostí prezentace dovedností našich žáků za přispění široké rodičovské veřejnosti. Úroveň vzdělanosti našich žáků a jejich příprava k přijetí na SŠ byla vždy naší prioritou. Rád bych touto cestou poděkoval a ocelil práci všech svých kolegů učitelů, kteří se podíleli na budování dobrého jména naší školy.

K zajištění těchto cílů bylo nutné vybudovat i zázemí. Svépomocí se vybuďoval sportovní areál, který slouží dodnes veřejnosti. Tehdy ještě bez dotačních programů se postupně upravovalo okolí školy, vytvořilo se zázemí pro školní družinu z původně školního bytu. Svoji dílnu ocenil i údržbář Jiří Mezera. Kuchaře Petra Zahrádku potěšila rekonstrukce školní kuchyně.

Za přispění OÚ byla vybudovaná počítačová učebna. Výukové programy se staly součástí práce v hodinách. Provedly se rekonstrukce odborné učebny fyziky a chemie, kabinetů a žakovských dílen. Ve školní žakovské knihovně přibylo několik svazků knih pro obecnou školu.

Ve vzpomínkách se stále vracím k čachrovské škole. Prožil jsem zde krásné chvíle, potkal mnoho zajímavých lidí a získal řadu přátel. Mnozí absolventi školy později ukončili středoškolská i vysokoškolská studia a úspěšně pokračují ve svých profesích. Osobní setkání s nimi vždy potěší.

V roce 2001 jsem na vlastní žádost požádal o uvolnění z funkce ředitele ZŠ v Čachrově. Důvod byl jasný. Rozcházel jsem se v názorech na pojetí výuky a výchovy prosazované na základních školách. Nechtěl jsem se podílet na degradaci hodnot vytvářených po staletích našimi předky a zpronevěřit se odkazu díla J. A. Komenského.

Co přát na závěr mého příspěvku čachrovské škole? Pilné, tvořivé a laskavé učitele, plné třídy dětí, optimismus. Školství v Čachrově nesmí zaniknout. Vytrvejte a mějte na paměti odkaz našich předků!

Kolinec, 29.8.2023

Renata Uhlíková: Vzpomínky na první léta 21. století

Ředitelkou školy jsem se stala v roce 2001. Již v roce 2002 škola přešla do právní subjektivity a mateřská škola se stala její součástí. Ze dne na den se všichni ředitelé škol stali právně zodpovědnými za veškerou činnost, takže školám přibyla spousta povinností. Nejdříve měla základní škola oba stupně, ale postupně se počet dětí 2. stupně snižoval, až bylo neúnosné mít jen několik dětí ve třídách, a proto byl přes veškerou snahu obce 2. stupeň zrušen. Nepomohl ani školní miniautobus, který ráno nabíral děti a učitele po cestě z Klatov. Museli jsme se rozloučit s některými kolegy a dále jsme pracovali na dobré pověsti školy, aby nám děti neodcházely na 1. stupeň jinam. Snad se nám to dařilo, protože téměř všechny čachrovské děti k nám do školy chodily, a když přešly do města na 2. stupeň, byly od nás dobře připraveny. I mateřská škola pracovala po celou dobu výborně, o čemž svědčily kouzelné besídky plné písniček, pohybu a upečených perníčků.

Své působení na Čachrově považuji ve svém pracovním, ale i soukromém životě za nejšťastnější období. Bylo to dáno nejen nádherným prostředím staré školy v půvabném městysu s nádhernou okolní přírodou, ale zejména díky spolupracovníkům, tedy učitelům a nepedagogickým pracovníkům, se kterými jsme vytvořili úžasné společenství. Dílo se nám dařilo, protože kde jsou dobré vztahy a lidé se mají rádi, udělá se spousta dobré práce. Pořádali jsme i s pomocí Sokolu a místních hasičů spoustu akcí, které nám přinášely radost, např. tradiční maškarní ples pro dospělé, v létě jsme dělali závody na běžkách, v zimě jarmarky a živé betlémy pro veřejnost. Škola také žila hudbou. Měli jsme malý sbor, který vystupoval při různých příležitostech a také v rámci školou pořádaném festivalu Doteky, což byl regionální festival komorní hudby, na němž vystoupilo mnoho našich i zahraničních umělců. Škola zkrátka působila jako komunitní místo, které spojovalo.

Děkuji všem spolupracovníkům a kamarádům, za jejich příspěvek ke zdárnému fungování školy, stejně tak i starostům a zastupitelům, kteří si vždy uvědomovali, jak je přítomnost školy pro celou oblast důležitá a dokázali se za ni postavit.

Praha, 4. 9. 2023

Druhé desetiletí 21. století

Dostáváme se do období, kdy se porevoluční diskuze o reformě a rozvoji vzdělávací soustavy stávají nekonečnými s pouze nejasně viditelnými změnami v každodenní realitě škol. Nové pojetí vzdělávací politiky vyžaduje proaktivní pedagogickou veřejnost a silnou podporu reformních myšlenek, kterou však oslabuje postupná decentralizace řízení. MŠMT ztrácí vliv na regiony, své kompetence postupuje krajským úřadům, ORP a ředitelům samotným. Diskuze odborné i laické veřejnosti se často odehrává pouze o několika kontroverzních tématech (útlum víceletých gymnázií, rušení zvláštních škol, málo maturantů, málo peněz na vzdělávání), často s mediálně zkreslenými interpretacemi. Veřejně jsou více slyšet odpůrci změn než jejich přívrženci. Je těžké přijmout fakt, že pedagogičtí pracovníci přestávají být pouhým výkonným personálem zajišťujícím centrálně předepsané vyučovací činnosti se stanovenými obsahy

Měšťanská škola – 85 let

a učebnicemi a získává úlohu profesionálního aktéra realizujícího vzdělávací proměny a školské reformy.¹

Ale zpět do naší školy, která, v novém kabátě (zateplení fasády, výměna oken a vchodových dveří), poskytuje vzdělávání v mnohém odpovídající záměru státu. Poněkud extrémní pojetí vede k úbytku žáků, jejichž znalosti a dovednosti ve školou měřitelných oblastech nedosahují úrovně jejich spolužáků v jiných školách. Škola přijímá také žáky do individuálního vzdělávání. Po několika školních rocích, kdy lze počet žáků školy spočítat na prstech obou rukou, se počet dětí opět začíná zvyšovat. Škola nachází klientelu v rodinách, které pro své děti nechtějí hromadné a až příliš jednotně pojaté vzdělávání ve velkých klatovských školách. Více než o znalosti jde rodičům o měkké dovednosti, respektování individuálních rysů dítěte a pohodovou atmosféru ve škole.

V září 2016 rozšiřuje pedagogický tým školy další učitelka, o rok později ještě jedna. Na začátku školního roku 2017/18 navštěvuje školu 29 žáků.

„Moje“ škola

Do konkurzu na náhle uvolněné pracovní místo ředitele ZŠ a MŠ Čachrov se hlásím jen po krátkém rozmyšlení. Po návratu z mateřské dovolené mi práce středoškolské učitelky v silně výkonově zaměřené škole přestává dávat smysl. Rozumím těm, kteří žádají změnu, protože svět se také změnil. A čachrovská škola přeci má „našlápnuto“ správným směrem. Jde jen o vhodné nastavení míry – ve výchovně-vzdělávacím procesu nastavit poměr objemu znalostí (tvrdé dovednosti) a osobnostně-sociálního rozvoje dítěte (měkké dovednosti).

Rodiče žáků mě bezmezně podporují, financují autobus, který ráno vozí děti z Klatov. Zasluhou pana starosty Josefa Bejvla je již následující rok zavedena školní autobusová linka z Klatov, která děti přiveze každý školní den v 8 hodin do Čachrova.

Počet žáků školy se ustaluje na čísle pohybujiícím se kolem padesáti. Učíme v pěti třídách malé kolektivy dětí. Dává nám to možnost přizpůsobit výuku potřebám dětí a na ně také adekvátně reagovat. Reformy, které se ministerstvo školství snaží od devadesátých let komunikovat veřejnosti, a hlavně uvést v život, považujeme za samozřejmé. Frontální výuku jsme nahradili efektivnějšími metodami. Vyučujeme podle principů pana profesora Hejného a Sfumata. Zařazujeme lekce hodnotového vzdělávání a kritického myšlení. Téměř všechno učení je u nás činnostní, vrstevnické a badatelské.

Postupně zvelebujeme školní budovu. Větší finanční částky ze svého rozpočtu uvolňuje zřizovatel. Od loňských prázdnin máme zrekonstruovanou kuchyni a jídelnu. Letos bylo opraveno vstupní schodiště.

Můj tým je nadšený a motivovaný, má výborné nápady a chce pracovat naplno. Pro děti, ale také kvůli sobě! Těší je šťastné děti a spokojení rodiče. Jejich práce jim dává smysl.

Markéta Kotěšovcová, Němčice, 14. 9. 2023

¹ Zdroj: <https://www.rizeniskoly.cz/aktuality/jak-vznikala-bila-kniha-2-cast.a-7642.html>, [14. 9. 2023].

Ředitelé

Václav Brůha, (*15. 9. 1896 Čachrov), syn řídicího učitele české školy Václava Brůhy, obecná škola Čachrov, reálné a vyšší gymnázium Klatovy, učitelský ústav v Plzni, vyučoval na obecných školách v Mlázovech, Běšinech, Čachrově, Janovicích n. Ú., poté na měšťanských školách v Kralovicích, Klatovech, Plánici a Podbořanech. Od 1. 9. 1929 pověřen funkcí řídicího učitele na měšťanské škole v Čachrově. V r. 1932 odešel do Všerub u Plzně.

Vojtěch Král (*11. 7. 1895 v Třemošné), syn rolníka, kde vychodil obecnou školu, pak nastoupil na II. českou reálku v Plzni a v r. 1910 byl přijat na učitelský ústav v Plzni, kde v r. 1914 složil maturitu. Poté učil na obecné škole v Třemošné a 15. 11. 1914 nastoupil činnou vojenskou službu a účastnil se velké války na ruské frontě a poté na italské frontě. Dosáhl hodnosti poručíka. Po roce učil v Lomu u Mostu, pak opět v Třemošné. Od r. 1921 působil na menšinové české škole v Dolních Sekyřanech u Nýřan, poté od r. 1928 na MŠ v Liticích u Plzně. V r. 1931 vyhrál konkurz na ředitele měšťanské školy v Čachrově, kde působil od 1. 9. 1931 do 18. 10. 1945, kdy odešel na měšťanskou školu do Železné Rudy.

Antonín Frouz (*30. 11. 1908 Kokšín), obecná škola ve Švihově, měšťanská škola v Klatovech, učitelský ústav v Českých Budějovicích. Po vojně vyučoval na obecné škole ve Zdebořicích a Plánici, na měšťanské škole v Plánici a Janovicích n. Ú. 16. 10. 1944 byl zatčen gestapem, postupně vězněn v Klatovech, Terezíně a Buchenwaldu. Odtud šel transportem do Flossenburgu, ale 13. dubna byl u Langenbergu postupujícími Američany osvobozen. Pak dobrovolně pracoval u Červeného kříže a 25. května se vrátil do Československa. 18. 10. 1945 se stal ředitelem měšťanské školy v Čachrově. 1. 9. 1946 odešel do Nýrska.

Václav Černý (*12. 7. 1914 Koloveč), obecná škola a měšťanská škola v Kolovči, učitelský ústav v Praze. 1933 složil zkoušku učitelské dospělosti. Učil na obecné škole v Merklíne, Kbelu a Pertolticích. Po vojně působil v obecné škole v Poleni a v obecné a měšťanské škole v Plánici. 1944 byl totálně nasazen a 10. 5. 1945 povolán na výjimečnou vojenskou službu. Od 1. 3. 1946 zpět učil. 1. 9. 1946 se stal ředitelem měšťanské školy v Čachrově. Poté od 1. 9. 1958 působil jako ředitel měšťanské školy v Plánici.

Vladimír Kozák (*5. 2. 1922 Klatovy), obecná škola a reálné gymnázium v Klatovech, pak ČMD (Českomoravské dráhy – železniční společnost fungující na území Protektorátu Čechy a Morava v letech 1939–1945, výpravčí vlaků). Nasazen DRB Freissing u Mnichova (6.-12. / 1943), pak u ČMD, 1945 u ČSD, pak požádal o přijetí do učitelského stavu. 1. 1. 1946 přijat na místo výpomocného učitele na měšťanskou školu v Čachrově. Od 1. 9. 1958 působil jako ředitel tamtéž.

Měšťanská škola – 85 let

Marie Jandová/Bejvlová (*23. 12. 1942 Božetice), obecná škola a měšťanská škola Strážov, SVVŠ Klatovy, Pedagogická fakulta v Plzni – učitelství pro II. stupeň ZŠ, aprobace přírodopis a tělesná výchova. ZDŠ Čachrov - nástup 1. 9. 1964, ředitelka od 1. 9. 1978, 13. 3. 1990 odešla na školu do Klatov.

Martin Tomaier , zastupoval školu od 1. 4. do 1. 7. 1990.

Jan Vích (*8. 3. 1950 Sušice), osmiletá střední škola v Kolinci (1. – 3. tř.), ZDŠ Janov u Litomyšle (4. – 5. tř.), ZDŠ Zámecká ul. Litomyšl (6. – 9. tř.), SPŠŽ Česká Třebová (obor motorová a parní trakce), Lokomotivní depo Česká Třebová (1969–1971), Pedagogická fakulta v Plzni, aprobace matematika a zeměpis (1971–1975), SOU Sušice (1975 – 1990), dálkové doplňující studium UK Praha (na Přírodovědecké fakultě a Matematicko-fyzikální fakultě, 1980 – 1983), ředitel ZŠ Čachrov (2. 7. 1990 – 31. 7. 2001), ZŠ Lerchova Sušice (2001 – 2002), Masarykova ZŠ Klatovy (2003 – 2012).

Renata Uhlíková (*9. 6. 1967), vystudovala Gymnázium Dr. Aleše Hrdličky Humpolec, Pedagogickou fakultu České Budějovice (český jazyk a hudební výchova). Od 1990 působila jako učitelka na Gymnáziu v Českém Krumlově. Mezi roky 2001 a 2011 byla ředitelkou školy v Čachrově. Poté odešla na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, pak na Úřad vlády ČR, nyní pracuje na Ministerstvu pro místní rozvoj - ŘO IROP.

Petr Jansa (* 28. 7. 1967 Kraslice), SPŠ Stavební v Náchodě, pozemní stavitelství, JČU České Budějovice, učitelství pro SŠ, UK Praha, školský management, ZČU Plzeň, speciální pedagogika, KCVJŠ Plzeň, AJ pro ZŠ a SŠ (rozšiřující studium), dělník, stavební technik, technik PO a BOZ, strážný (Hostinné, Praha, Nýrsko, Hulín), učitel (ZŠ Lerchova, Sušice), vedoucí střediska Britské rady (Plzeň), ředitel ZŠ a MŠ (Velhartice, Domažlice), ředitel ZŠ a MŠ Čachrov 1. 9. 2011 až 31. 12. 2017, překladatel z angličtiny, učitel AJ (SŠ Vimperk), učitel ZŠ praktické (ZŠ TGM, Sušice).

Markéta Kotěšovcová (* 31. 1. 1979 Klatovy), ZŠ Plánická Klatovy, Gymnázium Jaroslava Vrchlického Klatovy (1989–1997), Filozofická fakulta UK Praha (anglistika a amerikanistika, němčina), učitelka AJ a NJ na gymnáziu v Klatovech, ředitelka ZŠ a MŠ Čachrov od 1. 2. 2018.

Čtení pro děti

HISTORIE

základní úroveň. Brzdou reformy škol je ale katolická církev a šlechta. Proč? Školy do té doby většinou fungují pod ochranou klášterů nebo bohatých šlechticů. Katolíkům vadí, že přijdou o monopol na vzdělání a jejich věřící ovečky se mohou dozvědět i informace, které kněžím zrovna nepůjdou pod

Škola v době Marie Terezie

Toleruje se spousta omluvenek!

„Ančo, dneska do školy nepůjdeš. Musím na pole, tak se postaráš o Mařku,“ vysvětluje máma z chudé chalupy dětem, sotva se posadily ke stolu, aby spořádaly ranní krajíc chleba. Rakouská panovnice ve své říši sice zavedla povinnou školní docházku, ale s jejím dodržováním už to není tak horké.

U devítileté Anny si dnes učitel zapíše omluvenku, že „chovala holku“, musela se postarat o roční sestřičku Marii. A protože děvče má jenom jedno oblečení, její místo v lavici bude za pár dní znovu prázdné. Tentokrát se učitel dozví, že „měla sukni v prádle“. Jindy zase bude chybět Ančin o dva roky starší bratr František, protože zrovna „měl boty u ševce“ a jít tři kilometry bos, to si říká o pořádné nachlazení. Přestože se rakouská panovnice Marie Terezie (1717–1780) v úvodu svého *Všeobecného školního řádu*, vydaného 6. prosince 1774, dovolává dospělých: „Rádi bychom viděli, kdyby rodičové svých dětí ve věku 6 až 12 let do škol posílali,“ **velký úspěch nemá.**

Nevzdělanost přináší bídu

Práce na poli a domácí povinnosti mají přednost. Děti z chudých rodin proto ve škole moc času nestráví. Chodí do ní většinou

jenom v zimě od prosince do konce března, když nemusí pomáhat na poli, a učitelům nezbyvá než pokrčit rameny nad spoustou omluvenek. Mimochodem, možná by se ti líbilo občas zůstat ráno v peřinách a ty omluvenky zní docela hezky, že? Má to ale háček. Tvrdá a téměř celoroční dřina na poli na venkově není v 18. století **žádné velké terno**, zvláště, když neexistuje žádná vidina změny k lepšímu.

Možnost naučit se něco nového ale přináší perspektivu dotáhnout to v životě trochu dál. To si uvědomuje i Marie Terezie: „Bída prostých lidí, a to jak hmotná, tak i mravní, pramení z jejich nevzdělanosti.“

Nejvhodnější okamžik k akci

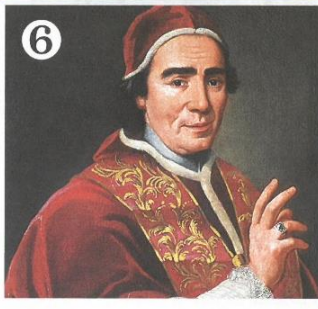
Vývoj jde nezadržitelně kupředu, rozjíždí se manufakturní a strojní výroba, která si žádá obsluhu schopnou alespoň **číst a psát**. Nezbyvá než podniknout radikální krok, posunout vzdělanost v rakouské monarchii alespoň na

nos. Šlechtici zase mají obavy, že když lidé půjdou do škol a omezí se robota, nebude, kdo by pracoval na polích, a doplatí na to právě oni, kteří budou muset tu chudou chášku žít. Vládkyni habsburské monarchie ale zahraje do karet důležitá událost. Papež Klement XIV. (1705–1774) v roce 1773 **zruší jezuitský řád**, který především má vzdělávání pod palcem. Vliv církve na školy tím pádem klesá, a proto nastává ten nejvhodnější okamžik pustit se do reform.

Číst, psát, počítat a... modlit se

Sama panovnice na všechno nestačí, proto povolává na slovo vzatého odborníka pruského reformátora škol **Johanna Ignaze von Felbinger** (1724–1788), který do Vídně dorazí v květnu 1774. Okamžitě se pouští do práce a za půl roku je se svým *Všeobecným školním řádem pro normální, hlavní a triviální školy v císařsko-královských dědičných zemích* o 79 paragrafech hotov. V názvu se objevují **tři typy škol**. Triviální školy vznikají na vesnicích a v malých městech. Jak to v nich chodí? Když vyrazíte roku 1776 do vesnice a poptáte se po místní faře, narazíte u ní i na jedno- nebo dvoutřídku. Sednete-li si do lavice, naučí vás tu tři základní dovednosti (trivia), tedy **číst, psát a počítat**. Budete muset skousnout i hodinu náboženství a na vesnických

1

2

3

4

5

6

školách se dozvíte něco o základech hospodaření, v městečkách zase užitečné informace o řemeslech a průmyslu. Všechno vám do hlavy vtluče jeden učitel, případně za asistence pomocníka.

Když to chcete v životě dotáhnout dál

Nestačí vám triviální škola, chcete toho v životě dokázat víc? Musíte se vydat do hlavní školy v některém z krajských měst. Přirovnat ji můžeme k dnešnímu druhému stupni, kde každý předmět přednáší jiný učitel. Seznámíte se tu se základy latiny, zeměpisu, dějepisu, kreslení a měřictví (geometrie) a vybrousíte si tu sloh. Dále se podle svého výběru dozvíte něco buď ze zemědělství, nebo z průmyslu. Kluci proniknou do základů vojenství. Nejvyšším stupněm základního vzdělání se stávají tzv. školy normální, které vznikají v zemských městech, u nás v Praze, Brně a Opavě. Osnovami kopírují vídeňskou normální školu založenou v rakouské metropoli v roce 1771.

Podpora státu funguje

Marie Terezie ale ví, že nestačí jenom něco nařídit. Aby její reformy fungovaly, musí mít podporu státu. Proto v Praze v roce 1775 zakládá c. k. sklad školních knih, který má na

starosti vydávání učebnic. Nezapomíná ani na přípravu budoucích učitelů. Kdo si chce stoupnout za katedru, musí se nechat zapsat do tzv. preparandy, kurzu pro učitele. Chce-li učit na triviální škole, čeká ho tříměsíční studium, pro výuku na hlavní škole šestiměsíční. Právě teď se rodí povolání učitele, protože do té doby dětem předávali znalosti vysloužilí vojáci, kteří se spoléhali hlavně na svůj ostrý hlas a pádnou ruku, nebo zběhlí studenti, co se zajímali spíše o zábavu a ženy, nebo do třetice lidé vybraní z obce konkurzem.

Povinně? Ale kdeže...

V úvodu jsme se zmínili, že Marie Terezie zavedla povinnou školní docházku, a totéž se učí i v ho-

- 1 Obávaný ostrý hlas vysloužilých vojáků ve školních třídách už patří minulosti.
- 2 Johann Ignaz von Felbinger vnese do školství v habsburské monarchii nový vítr.
- 3 Za katedru si mohou stoupnout jenom učitelé, kteří prošli přípravným kurzem.
- 4 S každodenní školní docházkou to není tak horké. Některé děti musí jít na pole.
- 5 Pod aktovkou tělo neprohnete. Najdete v ní mnohem méně pomůcek než dnes.
- 6 Papež Klement XIV. dá zrušením jezuitského řádu zelenou školským reformám.

dinách dějepisu. Není to ale tak jednoduché. V některých částech monarchie rodiče nemohou děti nikam poslat, protože tam ještě neexistuje pořádná síť škol. Všeobecný školní řád navíc zavádí jenom všeobecnou vzdělávací povinnost, podle které sice každé dítě musí být vzdělané, ale do školy chodit nemusí. Informace mu klidně může předávat i domácí učitel. Toho si ale z finančních důvodů dovolí jenom šlechta. Skutečně povinnou školní docházku po dobu osmi let nařizuje až zákon ministra kultu a vyučování Leopolda Hasnera (1818–1891) ze 14. května 1869. ■

Povolání jenom pro muže

Učitelem se po roce 1774 může stát jedině muž. Manželka nebo dcera učitele ale děvčata obvykle zasvěcuje do tajemství ručních prací. Jako rádná učitelka se žena může postavit za katedru až v roce 1869, povoluje jí

to právě Hasnerův zákon. Uvádí ale jednu podmínku – žena musí dodržet celibát. Pokud se vdá, nezbyvá jí než školu opustit. Definitivně je

u nás celibát učitelek zrušen až v roce 1928.

Obr. 11: Článek z časopisu JUNIOR, 5/2003, str. 50-51.

Na této dvoustraně se Marie Terezie prohlíží v zrcadle.

Kolik rozdílů najdeš mezi jí samotnou a odrazem?

Obr. 12: Obrázek z časopisu JUNIOR, 2/2021, str. 54-55.